

Матлаби Сайдюнуси Истаравшані, ки зери домани охундьюо шиамазњаб панањ бурда бо мардуму давлати Толькистон душмані меварзад, тањти унвони пурвоњимаи «Парвандаи Хочӣ Умаралӣ ва Чамол: нукоти ифтироку иштирок» дар пойгоњи ифротии иттилоотиаш интишор ёфт. Сайдюнус дар ду банд Қазияи марги рӯзноманигори Саудӣ Ҷамол Хошуқчиро бо қатли рањбари собиќи «Гурӯни 24» Умаралӣ Қувват рӯшан карда, ба қавли худаш дар қолаби «ифтироӯ иштирок» (фарќият ва шабењият) мавриди «тањлил» қарор додааст.

Сайдюнус, одатан бозӣ кардан бо калимотро, ки дар сабки њинди аз мушаххасоти калидӣ мањсуб меёфт (манзур назарияпардозињои «ифтироӯ иштирок»-и вай аст), хеле дӯст медорад ва бар ин асос матолибашро ъзур месозад, то дигарон ба қудрати эълодӣ ва тафаккури тањлилиаш њамду сано хонанд. Мо њам ба фантазияи ў њамду сано меҳонем. Ва аммо масъалаи мазкурро дар бастагӣ бо назароти вай пайгирӣ намуда, дар се банд натиљагирӣ кардем. Инак:

1. Мавриди аввали бањси Сайдюнус ин аст, ки марги муҳолифи Ҷукумати Толькистон Умаралӣ Қувват бо қатли рӯзноманигори варзида ва мунтақиди режими Саудӣ Ҷамол Хошуқчи дар як сатъ қарор доранд, vale аввалӣ дар сарҳатти расонањои ъаҷиҷонӣ қарор нағирифт. Посух ин аст, ки Ҷамол Хошуқчиро, воқеан, наметавон бо Умаралӣ Қувват, ки як соњибкори номуваффақ будааст, дар як маќом ъаҷиҷонӣ дод. Ҷамол Хошуқчи рӯзноманигори варзидае мебошад, ки мақолоташ дар нашрияи бонуфузтарини ъаҷиҷонӣ – Вашингтон-пост интишор меёфт ва аз зумраи тањлилгарони забардасти сиёсӣ ба шумор мерафт. Аммо Умаралӣ Қувват (Худо рањматаш кунад)-ро танъо дар доирањои мањдуди бизнеси дохилӣ мешинохтанду халос ва замони ъанғомасозињояш баъзе доирањои сиёсии хорильӣ аз ў ба унвони абзори таъсиррасонӣ истифода карданд. Ин буд, ки дар хориль аз кишвар чанде ъанғома барпо кард ва ин ъанғомасозињояш ба хотири ба қудрати сиёсӣ расидан ва афзудани бизнеси хонаводагиаш иттифоқ афтода буду бас. Хошуқчи бошад, баръакс, рӯзноманигори ъирфаӣ буд ва агар версияи қатли ў собит шавад, аз ъониби гурӯњињои манфиатҳоњ сурат гирифтааст, то дар муњитњои сиёсии Арабистони Саудӣ ъавви сиёсӣ ва ъанғомањои тозаи геополитикӣ арзи вуљуд намоянд ва хостъи гурӯњињои манфиатҳоњ бароварда шаванд.

2. Бояд гуфт, ки маќомоти марбути Арабистони Саудӣ ва Туркия Қазияро дар ъамбастагӣ тањкик ва бозъӣ мекунанд. Ин нуктаро дар рӯзњои аввали пахши Қазия маќомдорони Саудӣ иброз доштанд ва масъулини ситодъи бозъӣ дар ъамкории танготанг макон ва авомили ъодисаро пайгирӣ карда истодаанд. Аммо, он чи ки Сайдюнус ба унвони санаду далел манзур месозад ва бар ъамсӯ шудани ду тараф – Туркия ва Саудӣ дар ъалли Қазияи Хошуқчи таъкид меварзад, танъо як назари инфириодӣ аст. Бигзор бошад, vale баррасӣ ва бозбинии мунсифони парвандаи нобудии Ҷамол Хошуқчи ба манфиати Саудӣ мебошад. Ин аст, ки валиањди Саудӣ Муњаммад бен Салмон гурӯњи кории вежа тартиб дода, Қазияи мазкурро мавриди баррасӣ қарор медињад. Дигар ин ки нуфуз ва обрӯйи сиёсӣ ва давлатии Саудӣ васати мольаро қарор дорад, аз ин лињоз, гурӯњи вежаи тањлилӣ ва бозъӣи Саудӣ дар ъамбастагӣ бо хадамоти ташхисии Туркия масъаларо ъиддӣ пайгирӣ менамоянд, то ъадсу гумонњоро дар робита бо даст

доштани давлати Саудӣ дар ӯзбекӣ аз миён бардорад. Дар ин миён Туркия Ҷам, барои он ки нуфузи сиёсиашро дар минтақа аз даст надињад, Ҷель кадом бозиеро (ки Сайидунус Ҷадс мезанад) эълод намекунад, то латмаи ӯздине дар пайкари сиёсию давлатиаш ворид Nagarad. Афзун бар ин, ИМА ва шахси Раисъумъур Қазияро ӯздине пайгири менамоянд ва, фаразан, агар Туркия дар сўйистифодаи масъалаи ӯзли Хошуқчӣ ӯзие ба иштибоъ биравад, танишу шикофъо миёни Саудӣ, ИМА ва Туркия амиқтар мегарданд. Ин аст, ки Туркия манфиатдор нест Қазияро ғайримунсифона бозъйӣ намояд ва Саудиро ба ильбор тарафи худ бикашад, то ниёзъио сиёсию геополитикиашро дар минтақа бароварда созад. Албатта, изъорназаръое, ки таълилгарони сиёсии туркӣ устоди донишгоҳи равобити байналмилали Туркия Кадир Хосс ва генерали бознишастаи турк Ахмад Ёвуз дар шабакаи «Алҷазира» ироа доштаанд, барои радду бадали Қазия ва шинохтани авомили зарурӣ заруранд, аммо онъоро дар натиъагирӣ минъайси этalon наметавон пазируфт, иттифоқан, навиштаи Сайидунус Ҷам як мавкеъгирии мунъасир ба фард ва доирањои фармоишӣ асту бас.

3. Сайидунус, тавре ки ӯзбеки ишора рафт, парвандai ӯзли Умаралӣ Қувватро бо нобудии Хошуқчӣ дар як тарозу санъидан меҳоњад ва Туркияро дар додуситадъо миёни Ҷукумати Тоъкистон ва Туркия муқассир мешуморад. Мавкеъгирии Сайидунус маълум аст.Faразан, агар дар куштори У. Қувват Ҷукумати Тоъкистон ва соҳторъио амниятӣ муқассир мебуданд (ки ин танъо фарзияи Сайидунус ва Ҷаммаслаконаш асту бас), Туркия кайњо ин Қазияро рӯшан мекард ва дар сарҳатти аҳбори расонањои минтақавӣ ӯзор медод. Ин имкониятро Туркия дорад, аммо чун дар он ангезаи сиёсиро надид, мульримро пайдо ва Ҷабс намуда, парвандаро ба итном расонид. Илова бар ин, Туркия аз пинъон кардани далоили даст доштани тими амниятӣ дар куштори У. Қувват чӣ манфиати молию сиёсӣ медид ва ё ба истилоњи ирониён, чӣ гираш меомад? Ҷель ва фикр накунам, ки барои манфиати ноҷизе Туркия маводи тафтишотиро пинъон дорад ва бо обрӯ ва нуфузи минтақавиаш сањлу осон бозӣ кунад. Бигзарем, Ҷукумати Лъумъурии Тоъкистон дар ӯзли Умаралӣ Қувват, аслан даст надорад, чунки ў шахсияти харизматике набуд, ки атрофаши миллатро ӯзмъ карда тавонад ва тарњи инқилоберо роњандозӣ созад. Ҷатто дар миёси маънал У. Қувватро намешинохтанд, чи расад ба сатњи лъумъурӣ. Аз ин лъост, ки ду нафар – У. Қувват ва Лъамол Хошуқчӣ, чи аз лињози нуфузу мартабаи сиёсию ильтимоӣ ва чи аз лъињати донишу фазилат шабеъни Ҷам нестанд ва наметавон Ҷар дуро дар як мизони фикрӣ ва сиёсӣ андозагирӣ кард.

Фаридун Ориёӣ